

Uvodnik

Jesenska številka prinaša pet znanstvenih in dva strokovna prispevka v slovenskem jeziku ter štiri znanstvene prispevke v angleškem jeziku, pri čemer je eden objavljen dvojezično. Skupna točka člankov v tej številki je obravnava zelo raznolikih tematik, ki temeljne razprave pedagogike širijo še na področje socialne pedagogike in andragogike.

Pred prispevki v angleškem jeziku objavljamo esej z naslovom *Izobrazba ali (mikro)dokazilo: o učnih dosežkih in izobraževanju učiteljev*, kot razširjeno različico predstavitve na **1. šolskem forumu Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije**, ki je potekal 16. septembra 2026 v Ljubljani, ga je predstavila predsednica Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije **Danijela Makovec Radovan**.

Zveza je s tem odprla serijo strokovnih srečanj **Šolski forum**, namenjenih strokovnemu dialogu, poglobljenemu razmisleku in refleksiji aktualnega dogajanja v slovenskem vzgojno-izobraževalnem prostoru. Posamezne prispevke bomo objavljali tudi v reviji *Sodobna pedagogika*.

Mojca Kovač Šebart in **Mojca Lukan** sta avtorici polemičnega prispevka z naslovom *Med pravico staršev in strokovno avtonomijo pedagoških delavk: analiza vsebine priročnika za starše in pedagoške delavke*. Analizirata vsebino *Priročnika za mame, očete in učitelje za zaščito otrok pred LGBTQIA+ ideologijo*. Pri tem ugotavljata, da priročnik v kontekstu vzgojno-izobraževalnih ustanov pedagoške delavce usmerja k indoktrinaciji in kršitvi pravice staršev, da vzgajajo in izobražujejo otroke v skladu s svojim verskim in filozofskim prepričanjem. To lahko, kot opozarjata, pomeni tudi pozivanje pedagoških delavcev h kršenju zakona in nespoštovanju programskih oz. kurikularnih dokumentov. Avtorici poudarjata, da je to še posebej problematično v kontekstu nedavne raziskave, ki je pokazala, da pedagoški delavci v javnih vrtcih pogosto ne vedo, da morajo omenjeno pravico staršev spoštovati. Tako ne vedo in/ali ne razumejo, kaj ta pravica pomeni, ter tudi ne poznajo njenih formalnih omejitev. To pomeni, da so lahko še bolj dovzetni za to, da vzgojni proces in njihove odločitve ter ravnanja usmerjajo tudi tovrstni priročniki, kar je, kot zapišeta na koncu, tako formalno prepovedano kot tudi strokovno nedopustno.

Tanja Turičnik in **Cirila Peklaj** v prispevku z naslovom *Zaznave učiteljev o inkluzivnem izobraževanju učencev s posebnimi potrebami na splošno in slepih učencev* analizirata zaznave učiteljev o udejanjenosti inkluzije učencev s posebnimi potrebami na splošno in specifično inkluzije slepih učencev. Ugotovili sta, da učitelji sicer zaznavajo inkluzivne vrednote, pogrešajo pa več inkluzivnih praks v širši družbi. Imajo pozitivna stališča do inkluzije slepih, hkrati pa zaznavajo težave pri delu z njimi ter nizko zunanjo podporo za delo. Nadalje sta ugotovili, da je zaznavanje udejanjenosti inkluzije za učence s posebnimi potrebami na splošno pozitivno povezano z zaznavanjem inkluzije slepih učencev. Največje razlike v merjenih dimenzijah so se pokazale med osnovnošolskimi in srednješolskimi učitelji na eni strani ter visokošolskimi učitelji na drugi. Njune ugotovitve so širše pomembne, saj, kot zapišeta, kažejo na možnosti izboljšanja udejanjanja

inkluzije za učence s posebnimi potrebami na splošno in za slepe učence na vseh izobraževalnih ravneh.

Katja Jeznik, Marjeta Šarić in Nina Kristl v prispevku z naslovom *Komunikacijske pasti e-podpore šoli* problematizirajo sisteme e-podpore šoli. Ta podpora zajema vodenje šolske dokumentacije ter komunikacijo med šolo in starši (npr. sporočila, prehrana, urnik), zasebni ponudniki pa ob tem staršem ponujajo tudi nadstandardne, plačljive storitve, kot so spremljanje ocen, domačih nalog in pohval. Predvsem nadstandardne storitve odpirajo nekatera temeljna vprašanja vzgoje in izobraževanja, ki so povezana s sodelovanjem med šolo in domom. Avtorice so v raziskavi ugotovile, da predvsem ravnatelj in razredniki prepoznavajo pozitivne učinke uporabe e-podpore, hkrati pa v večji meri prepoznavajo tudi nekatere negativne učinke, kot sta zmanjšan obisk staršev na govorilnih urah in roditeljskih sestankih ter oviranje razvoja učenčeve odgovornosti in samostojnosti. Med starši, učenci in dijaki sicer prevladuje mnenje, da uporaba e-podpore ne vpliva na njihov odnos z razrednikom. Starši uporabo e-podpore povezujejo z lastnimi preferencami po osebni stiku z razrednikom otroka ter z vsebinsko in tehnično kritiko aplikacije, ki jo morajo uporabljati. Učenci in dijaki pa izpostavljajo predvsem negativen vpliv na komunikacijo. Avtorice menijo, da bo treba v prihodnosti s pedagoške perspektive postaviti bolj jasne smernice, kaj naj zajema komunikacija prek e-orodij ter kdaj je bolje ohranяти druge oblike sodelovanja med šolo in domom.

Predzadnji znanstveni prispevek z naslovom *Globalni izzivi socialne pedagogike: preprečevanje radikalizacije in nasilnega ekstremizma* je poleg slovenskega objavljen tudi v angleškem jeziku. V njem avtorica **Nika Ferbežar** radikalizacijo opredeli kot kognitivni, ideološki in/ali čustveni proces, ki lahko vodi v ekstremizem, nasilni ekstremizem pa opredeli kot obliko vedenja. Oba pojava obravnava kot pomembno, v slovenskem prostoru še premalo tematizirano socialnopedagoško vprašanje. Predstavi ključne dejavnike tveganja pri mladih ter izpostavi možnosti preventivnega delovanja, pri čemer se opre tudi na tuja spoznanja. Socialno pedagogiko avtorica razume kot pomembno protiutež sekuritizaciji vzgoje in izobraževanja ter poudari pomen odnosnega, vključujočega in na dokazih utemeljenega pristopa k preprečevanju radikalizacije in nasilnega ekstremizma.

Znanstveni sklop v prvem delu revije zaključujemo s prispevkom avtorja **Boruta Mikulca** z naslovom *Izobraževanje odraslih med raziskovanjem, politiko in prakso*. Avtor obravnava nekatere sodobne trende, ki jim lahko sledimo v mednarodnem prostoru na področju izobraževanja odraslih. Proučil je klasifikacije vodilnih andragoških konceptov, teorij, epistemologij, metodologij, politik in praks izobraževanja odraslih. Njegova teoretska razprava temelji na spoznanju, da v mednarodnem prostoru razumevanje fenomena izobraževanja odraslih izhaja tako iz raziskovanja kot tudi iz politike in prakse. Pri klasifikaciji politike izpostavi izobraževanje odraslih kot predmet javne politike. Pri klasifikaciji prakse pokaže, kako je mogoče njeno večplastno in raznoliko naravo sistematično proučevati kot sistem izobraževanja odraslih. Klasificira tudi organizacije izobraževanja odraslih, opredeli temeljne dejavnosti izobraževalcev odraslih in navede ključne značilnosti učečih se. Prispevek prinaša pomemben vpogled v pluralen raziskovalni prostor, ki je bil v domačem okolju nekoliko zapostavljen.

Objavljamo tudi dva strokovna prispevka. **Damijana Medved** in **Jurka Lepičnik Vodopivec** v prispevku z naslovom *Sodelovanje učiteljev in šolskih knjižničarjev v osnovni šoli s perspektive učiteljev* opozorita, da se pri sodelovanju med različnimi deležniki v šoli pojavljajo tudi izzivi, dileme in vprašaja. Osredotočita se na sodelovanje med šolskimi knjižničarji in učitelji s perspektive učiteljev. Ti medsebojno sodelovanje vrednotijo kot dobro, kljub temu pa nekateri učitelji poročajo tudi o izrazito slabem sodelovanju. Strinjamo se lahko z ugotovitvijo avtoric, da dobro delovanje šolskih knjižnic ni samoumevno in je zanj odgovoren tudi šolski knjižničar, ki mora poskrbeti za to, da je pomemben in viden člen vzgojno-izobraževalnega dela na šoli.

Darja Plavčak pa je avtorica strokovnega prispevka z naslovom *Potrebe po strokovnem usposabljanju in interviziji pri strokovnih delavcih, ki sodelujejo z družinami otrok s posebnimi potrebami*. Tudi v tem članku je v ospredju sodelovanje strokovnih delavcev, vendar v tem primeru z družinami otrok s posebnimi potrebami. Evalvacija večurnega usposabljanja strokovnih delavcev je pokazala, da ti najbolj potrebujejo vsebine, ki bi jim predstavile značilnosti družin otrok s posebnimi potrebami in učinkovito komunikacijo z njimi, še posebej s starši otrok s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Kot dobro obliko za izmenjavo rešitev in medsebojno podporo so strokovni delavci prepoznali intervizijska srečanja, kar avtorico vodi do sklepa, da bi bilo treba tovrstno podporo v prihodnje bolj sistematično umestiti v različne podporne mehanizme znotraj vzgojno-izobraževalnega sistema.

V drugem delu pa sledijo štirje prispevki v angleškem jeziku. Poleg že omenjene dvojezične objave objavljamo še prispevek **Gorana Livazovića** z naslovom *Napovedovanje problematičnega sekstanja pri mladostnikih: pedagoški vidiki socialno-ekonomskih značilnosti, družinskih odnosov in problematičnega vedenja*. Avtor raziskuje, kako socialno-ekonomske značilnosti in drugi dejavniki vplivajo na problematično sekstanje mladostnikov. Izraz sekstanje označuje digitalno pošiljanje, prejemanje ali posredovanje spolno eksplicitnih besedilnih sporočil, fotografij ali videoposnetkov. Avtor izhaja iz bioekološkega modela in proučuje intenzivnost uporabe medijev, izpostavljenost spolnim vsebinam ter splošno tvegano vedenje med mladimi. Ugotavlja, da so dekleta, ki so sodelovala v raziskavi, poročala o boljših vrstniških odnosih in pogostejši splošni uporabi digitalnih medijev kot fantje. Starejši mladostniki pa so bili pogostejše kot mladostnice vključeni v sekstanje kot povzročitelji, tako tisti, ki so bili v partnerskih zvezah, kot samski. Mladi iz urbanih okolij so poročali o boljših vrstniških odnosih kot njihovi vrstniki s podeželja, heteroseksualni mladostniki pa o bolj kakovostnih družinskih odnosih kot LGBT+ mladostniki, pri katerih sta bila izrazitejša tvegana uporaba medijev in povzročanje problematičnega sekstanja. Avtor poudarja pomen bioekološkega modela, ki vedenje mladostnikov razume kot rezultat prepletanja osebnih značilnosti in vplivov okolja.

Johannes L. van der Walt, Nicolaas A. Broer in **Charl C. Wolhuter** so avtorji prispevka z naslovom *Krmarjenje skozi pluralizem: implikacije za državljansko vzgojo v južnoafriškem kontekstu*, v katerem na primeru Republike Južne Afrike obravnavajo razmerje med nacionalno enotnostjo in družbeno raznolikostjo v sodobnih družbah. V Republiki Južni Afriki so se v letih 2024

in 2025 ob sprejemanju novih zakonov in predpisov napetosti zaostrele. Avtorji zagovarjajo stališče, da si enotnost in raznolikost ne nasprotujeta, temveč gre za komplementarni prvini pravične in povezane družbe, ki temelji na skupnih etičnih vrednotah. V sklepnem delu besedila poudarijo pomen državljske vzgoje v šolah za zmanjševanje družbenih napetosti in konfliktov, zlasti v močno razdeljenih skupnostih.

Revijo zaključujemo s člankom o zelo pereči tematiki, in sicer o pomenu in umestitvi mikrodokazil. **Nataliia Hoivanovych** in **Oresta Karpenko** v prispevku z naslovom *Strokovni razvoj učiteljev v Ukrajini: ali so med vojno pripravljeni pridobivati mikrodokazila?* obravnavata pripravljenost učiteljev v Ukrajini za pridobivanje mikrodokazil. Posebno pozornost sta namenili vseživljenjskemu učenju učiteljev, učenju v obdobju digitalizacije izobraževanja in vojnih razmerah. Raziskava, ki sta jo izvedli, je pokazala veliko zanimanje učiteljev za pridobivanje mikrodokazil, predvsem zaradi možnosti strokovnega in osebnega razvoja ter izboljšanja učinkovitosti dela. Med ključnimi ovirami so navedeni pomanjkanje informacij, pedagoške podpore in časa ter finančne in družinske obremenitve. Te ugotovitve dajejo izhodišče za oblikovanje programov strokovnega razvoja učiteljev v vojnih razmerah, o vrednosti mikrodokazil v običajnih kontekstih pa bo v prihodnje zagotovo sledilo še več kritičnih razprav.

Vabljeni k branju!

Dr. Katja Jeznik,
glavna urednica